

**[„CÂND ANTISEMITISMUL E LA
ORDINEA ZILEI ÎN GERMANIA...”]
– de Mihai Eminescu [24
octombrie 1882]**

Când antisemitismul e la ordinea zilei în Germania, Austro-Ungaria și Rusia, iar România nu mai e singura țară asupra căreia să se descarce oprobriul persecuțiilor, e interesant a lămuri, ca termen de comparație, situația juridică și socială pe care- au avut-o evreii pân-la 1848 în Austria.

Cată să premitem următoarea considerație. Afară de calități pe cari evreii le vor fi având ab antiquo, de la strămoșii lor, multe deprinderi rele ale neamului, multe scăderi de caracter sunt contractate sub presiunea regimului sub care trăiau în diferitele țări ale Europei, din evul mediu începând și până mai ieri. Era așadar cu totul nedrept de-a impune României – prin Tractatul de la Berlin – să suporte necondiționat toate defectele numeroasei sale imigrațiuni, defecte ce nu se datoreau tratamentului din România, ci celui suferit în alte țări.

D. baron de Helfert, cunoscut ca istoric și etnograf, în colecțiunea etnografică a cărui au apărut și interesanta scriere asupra românilor din Austro-Ungaria, ne dă într-o carte Asupra cestiunii confesionale din Austria următoarele amănunte asupra situației din trecut a evreilor austriaci:

Ei trebuiau să poarte petece galbene ca semn distinctiv, asemenea ciandalilor din India. Dar afară de asta legislațiunea le impunea o sumă de umiliri. Purtătorii de litiere erau opriți de-a purta în jețuri persoane atinse de boale contagioase, servitori în livrea și... evrei. Cu toate că ei plăteau o anume dare pentru persoana lor, nu se puteau servi de orice mijloc de comunicație. Abia sub Iosif II fură liberi a se arăta în locuri publice. N-aveau dreptul nici de-a fi cetățeni, nici maiștri, nici să aibă proprietăți imobile, ba chiar libertatea de-a se căsători atârna de vacanța unui loc în familie. Pentru câștigarea acestui loc se cereau cinsprezece documente deosebite și în urmă locul totuși se punea la un fel de licitație. Apoi numai primul născut se putea însura, împrejurare prin care se escitau multe patimi urâcioase ș.a.m.d.

Să se mai mire cineva că evreii, în amărârea lor în contra opresorilor, s-au oțărât cu totul, că caracterul întregului popor e corupt, să ne mai mirăm că mai târziu încercară a deveni din nimic totul? Se 'nțelege însă: corupțiunea nu se putea tăgădui, în fabricațiune și negoț evreii introduseră

procederi pe de o parte cãrpãnoase, pe de alta nesolide; unde se 'ncuibau la țarã țãrãnimea începea sã dea îndãrãt în privirea averii și corupția moralã asemenea se întindea, cãci ei creau țãranului o sumã de necesități nouã, ademeneau pe femei la cheltuieli de lux și de mãncãri, fãceau din slugi hoți și gazde de hoți. În Boemia li se fãcea îndeosebi imputarea cã oriunde s așează ei slugile se abat de la calea dreaptã, hoții desfac lesne lucruri furate ș.a.m.d.

Dacã li se imputã însã evreilor înclinarea de-a precupeți și a neguța și cã nu se fac fierari sau lãcãtuși, lucrul e esplicabil: ei nu iubesc nici o muncã la care se cere puținã mișcare intelectualã și poate nici n-or fi având putere fizicã îndeajuns pentru ocupațiunile de mai sus.

Daca evreii se plãngeau de fanatismul religios de pe-atunci, ei alterau, cu ori fãrã știre, punctul principal al cestiunii: ei trebuiesc considerați ca națiune, „naționalitate cu dispoziții netãgãduit favorabile și cu facultãți intelectuale”, dar, precum zice Mommsen, „un ferment activ de discompunere naționalã”.

Asemenea un ferment politic. Ca atare se dovedirã de la 1848 și pãnã azi. Închipuiascã-și cineva cã evreii ar fi alungați din Austria! Nu numai librarii și comercianții de obiecte de arte ar simți lipsa lor, dar și în salele de prelecțiuni și concerte s-ar observa multe goluri, asemenea ar scãdea mult puterea opoziției politice, cãci evreul e din naturã om al progresului. Aceasta se arãtã numaidecãt din luna martie a anului 1848. Evrei erau oratori în Dieta din Viena la 13 martie; un evreu (dr. Bruhl) ceru, ca deputat al mulțimii adunate în curte, libertatea cuvântului și a presei, libertatea învățãmântului, reprezentãțiunea în Confederația germanicã, publicitatea și verbalitatea procedurii judecãtorești, constituțiune, egala îndreptãțire a tuturor confesiunilor. Afarã de el vorbirã și alții, asemenea semiți.

Un semn distinctiv al neamului este fãrã 'ndoialã lãudãroșia,

crearea de legende de vitejie. Se știe că chiar în România, în timpul ultimului război, s-a făcut încercări de-a constitui legende glorioase în favorul sergenților de rit mozaic și- în treacăt vorbind – în favorul altor creștini a căror nume nu sunt de origine română. D. de Helfert ne dă un asemenea caz din anul 1848, care, oricât de simplu povestit, nu e lipsit de ironie.

Iată cum stă cu alt eveniment în orice caz trist, dar care-au fost umflat la importanța unei acțiuni capitale și de stat: un fapt simplu a fost împodobit cu cele mai bogate înflorituri de fantezie orientală, aci s-a născut o înjghebare istorică în spiritul lui Josephus Flavius, care c-un cuvânt se poate numi legenda Spitzer.

Până la aparițiunea cărții d-lui Helfert toată lumea credea că în zilele din martie 1848 mulți evrei ar fi căzut pentru cauza libertății, chiar în orațiunile funebre ale rabinului era totdeauna vorba de evrei căzuți. Critica minuțioasă a lui Helfert reduce numărul lor la... unul, Heinrich Spitzer, student în tehnică din Moravia, și chiar acesta n-a căzut, ca un Winkelried ebraic, ca anteluptător sau predicator al libertății, ci ca jertfă nevinovată a unei salve date asupra unei mulțimi grămădite. Prin adaose nejustificate și prin o frazeologie comună în zilele noastre s-au făcut din acesta „cel dentăi care și-a vărsat sângele pentru libertate”; cel dentăi care c-o oratorie inspirată a apărat libertatea; în discursuri, în scris și în deseme, a fost sărbătorit ca „cea mai nobilă jertfă care a căzut la 13 martie”; el prezisese „ca un profet” revoluția; „el se săvârși și numele său va rămâne etern în panteonul istorici”. O descriere cu portret zice chiar următoarele:

Tocmai rostea Carl (!) (Spitzer) cuvinte suspirate înaintea Dietei cătră conșcolari și popor când apăru armată. Atunci Spitzer înaintă: „Să dea foc! Voi fi cel dentăi care va cădea pentru libertate?” ș.a.m.d.

Dar destul despre acestea; dacă evreii n-au fost adevărații anteluptători în fața baionetelor, totuși au fost conducătorii mișcării intelectuale. Deja în manifestul autorilor din Viena găsim că între 29 de semnatori a treia parte sunt evrei. A fost natural ca evreii să gândească numaidecât la emanciparea conaționalilor lor și că n-au lipsit enunțiațiuni în acest înțeles. E adevărat însă că cei mai însemnați dintre ei gândeau că trebuie să se procedeze fără a se băga înainte, ci să se lase creștinilor meritul emancipării. Un predicator izraelit zicea între altele:

Ce e de făcut pentru noi? Pentru noi? Nimic. Totul pentru popor și patrie, nimic pentru noi. Nici o vorbă de emanciparea evreilor dacă alții nu vor spune-o pentru noi. Întâi dreptul omului de-a trăi, de-a respira, de-a gândi, de-a vorbi; întâi dreptul cetățeanului, a nobilei liber în îndreptățirea sa, apoi vie evreii! Să nu ni se imputeze că pururea și pretutindenea gândim la noi și numai la noi! Nu faceți nimic. Timpul nostru vine și nu poate să lipsească !

Observații escelente, de-o valoare chiar mai generală, făcea Moritz Markbreiter; el zicea între altele:

Cestiunea evreilor nu este o cestiune de drept, ci un obiect al simpatiei. Evreul e pentru marea parte a poporului un obiect al antipatiei. Dar un obiect al antipatiei nu poate învinge prin aceea că se impune, ci, dacă e cu putință, prin atitudine liniștită și modestă.

.....

Am afirmat adeseori că roșii sunt în cea mai mare parte străini de origine. Descrierea de mai sus ne dă ocazia de-a face o analogie, justă după cum ni se pare. Și ei au fost liberali la 1848, în scris și în vorbă, și ei încearcă a crea un fel de aureolă de martiriu și de vitejii cari n-au existat nicicând în favorul membrilor partidului lor. C. A. Rosetti și ai săi au fost un „ferment activ de discompunere națională”

dacă aplicăm dictonul lui Mommsen. În adevăr, un ferment atât de activ încât din toată țara veche, din datini, biserică, legi n-a rămas nici urmă. Analogia între roșii Țării Românești și liberalii semiți ai Austriei e mare în multe puncte.

E o idee pe care adesea am repetat-o, că liberalismul la noi e de origine străină, că a fost manifestarea invidiei elementelor imigrate în contra claselor vechi și a instituțiilor cam grele și protectoare ale României istorice. Precum țara noastră a fost în urmă condamnată a purta efectele morale ale relei tratări pe care evreii au suferit-o în alte țări, tot astfel, de la 1848, dincoace de Milcov, ea a început a suporta efectele morale ale tratamentului de care a avut parte imigrațiunea transdanubiană pe când trăia încă sub turci. Aceeași lipsă de respect pentru orice element tradițional al vieții publice pe care evreii o arată în aproape toate țările au fost și zestrea politică a roșiilor la noi în țară. Și acestei lipse de pietate pentru elementele moștenite ale vieții noastre naționale, acestui daltonism oarecum față cu calitățile și natura poporului nostru, îi datoresc succesele lor de pân' acum.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro